

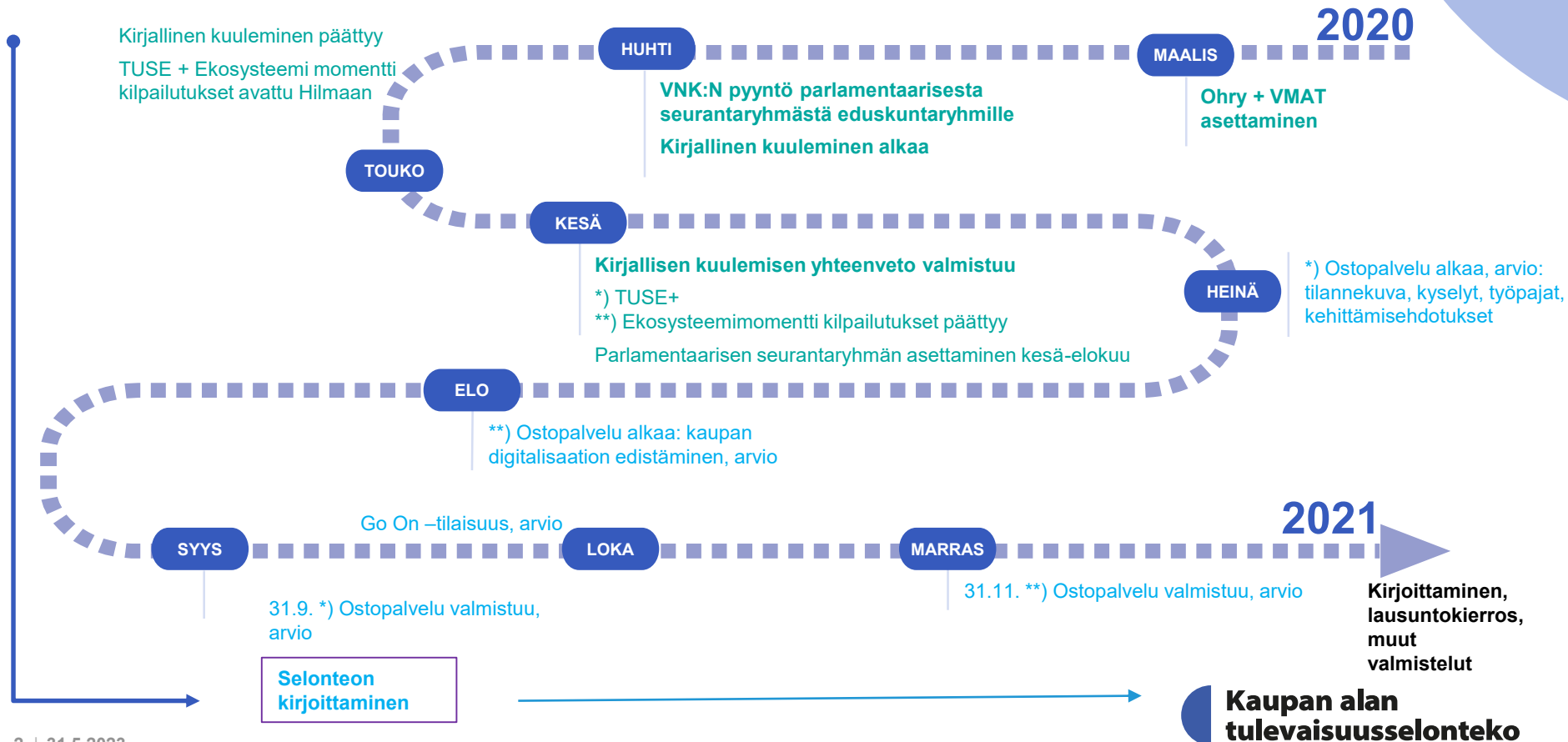

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Kaupan toimialan tulevaisuusselonteko, tilannekatsaus

Ohjausryhmän kokous 12.6.2020
Neuvotteleva virkamies Natalia Härkin

Kaupan toimialan tulevaisuusselonteon valmistelun alustava aikataulu

Kaupan toimialan tulevaisuusselontekoa tukevat ostopalvelut

- **Asiantuntijapalvelun hankinta kaupan toimialan tilannekuvan, muutoksen ja tulevaisuuskuvan toteuttamiseen** (hankinnan arvo enintään 50 000 e + arvonlisävero)
 - Avoin kilpailutus ajalla 15.5. – 4.6.2020, määräaikaan mennessä saapui yksi tarjous
- **Asiantuntijapalvelun hankinta kaupan toimialan digitalisaation edistämiseen** (enintään 80 000 e + arvonlisävero)
 - Avoin kilpailutus ajalla 8.5. – 4.6.2020, määräaikaan mennessä saapui viisi tarjousta

Asiantuntijapalvelun hankinta kaupan toimialan tilannekuvan, muutoksen ja tulevaisuuskuvan toteuttamiseen

Hankinta muodostuu kolmesta tavoitteesta

Tavoite 1.

Kaupan toimialan tilannekuva

- Tuotetaan kokonaiskuva kaupan toimialan nykytilasta, toimintaympäristöstä sekä muusta kaupan toimialan taustasta Suomessa ja kansainvälisesti

Tavoite 2.

Kaupan toimialan rakennemuutos ja murrostanne sekä kaupan kehitys ja tulevaisuus vuoteen 2030

- Tunnistetaan kaupan toimialan kehittymistä ratkaisevasti ohjaavat muutostekijät ja muut vaikuttimet
- Kuvataan kaupan alan rakennemuutos ja murrostanne toimialaa läpi leikkaavissa muutostekijöissä
- Luodaan kaupan toimialan tulevaisuuskuva, siitä miten kaupan toimialan tulee Suomessa kehittymään seuraavan noin kymmenen vuoden aikana

Tavoite 3.

Kehittämisehdotukset kaupan toimialalle

- Luodaan ja esitetään toimenpide-ehdotukset ja keskeiset nostot kaupan toimialalle poliittisen päätöksen tueksi
- Tunnistetaan yksi tai useampi skenaario ja laaditaan sanasto keskeisistä käsitteistä
- Esitetään kehittämisehdotusten yhteiskunnallinen vaikuttavuusarvio

Asiantuntijapalvelun hankinta kaupan toimialan digitalisaation edistämiseen

Hankinta muodostuu kolmesta tavoitteesta

Tavoite 1.

Kaupan toimialan digitalisaation tilannekuva Suomessa ja kansainvälisesti

- Tuotetaan kokonaiskuva kaupan toimialan digitalisaation nykytilasta sekä toimintaympäristöstä Suomessa
- Kuvataan keskeisiä kansainvälisiä hyviä käytäntöjä sekä benchmarkataan niitä suomalaisen kaupan toimialan digitalisoimiseen
- Kuvataan case – esimerkkejä arviolta 6 kappaletta (3 kotimaista ja 3 kansainvälistä)

Tavoite 2.

Kaupan toimialan strategia ja sen toimenpideohjelma sekä kärjet

- Luodaan kaupan toimialan kestävän digitalisaation strategia
- Luodaan strategian toteuttamiseen toimenpideohjelma sekä kehittämisen kärjet
 - Toimenpideohjelman aikavälit: lyhyt (vuodet 2021–2023) ja pidempi (vuodet 2024–2031)
 - Tiekarttatyössä luodaan kärjet sekä 1-3 avaintoimenpidettä (=kehittämisehdotukset) per kärki
- Luodaan yksi tai useampi skenaario kaupan toimialan digitalisaatiossa Suomen kaupan toimialalle
- Esitetään kehittämis ehdotusten yhteiskunnallinen vaikuttavuusarvio

Tavoite 3.

Kaupan toimiala ja koronaviruspandemia

- Digitalisaation murros koronaviruspandemian tilanteessa ja sen jäljiltä jatkoaskelmille kaupan toimialan digitalisaatiossa
 - Tunnistetaan muun muassa, mitä vaikutuksia koronaviruspandemialla on ja on ollut digitalisaatiossa kaupan toimialalle Suomessa ja kansainvälisesti
 - Nostetaan esiin kehittämis ehdotuksia ja hyviä käytäntöjä koronaviruspandemiasta seuraavalle askelmalle pääsemiseksi kaupan digitalisaatiossa
 - Kuvataan arviolta 4 case-esimerkkiä (2 kotimaista ja 2 ulkomaista)

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Yhteenvedo kaupan toimialan tulevaisuusselonteon kirjallisesta kuulemisesta

Ohjausryhmän kokous 12.6.2020
Neuvotteleva virkamies Natalia Härkin

Taustaa kirjallisesta kuulemisesta (=lausuntopyyntö)

- TEM pyysi näkemyksiä ja ehdotuksia kaupan tulevaisuusselonteon laadintaan sekä kaupan toimialan muutokseen ajalla 22.4.–22.5.2020
- Kirjalliseen kuulemiseen annettiin lausuntoja yhteensä 32 kpl; lausuntopalvelu.fi (30 kpl), kirjaamo (2)
- Kirjallisen kuulemisen kysymykset liittyvät kaupan tulevaisuusselonteon sisältöehdotuksiin ja valmisteluun, kaupan rakennemuutokseen sekä näkemyksiin, joilla valtio voi vastata kaupan toimialan rakennemuutokseen. Erillisellä kysymyksellä pureuduttiin myös kaupan toimialan digitalisoitumiseen.
- Lisäksi tiedusteltiin näkemyksiä yllättävien muutostilanteiden vaikutuksista kaupan toimialalle sekä niihin valmistautumisesta.

Kaupan tulevaisuusselonteon kirjallisen kuulemisen kysymykset

Kaupan tulevaisuusselonteon sisältö kehittämis ehdotukseen	1: Mitä sisältöjä ja niihin liittyviä konkreettisia kehittämis ehdotuksia/nostoja kaupan tulevaisuusselonteon tulisi mielestänne sisältää? Esitetyt sisällöt sekä kehittämis ehdotukset ja nostot pyydetään perustelemaan. Ehdotuksenne ja näkökulmanne voivat pohjautua myös työ- ja elinkeinoministeriön esivalmistelussa tunnistettuihin sisältöehdotuksiin (liite 1). Myös tässä kohdin pyydetään sisältöihin kehittämis ehdotuksia ja nostoja perusteluineen
Kaupan toimialan muutoksesta	2: Mitkä ovat mielestänne keskeisimmät konkreettiset toimet, joilla valtiolta voi vastata kaupan toimialan rakennemuutokseen Suomessa? 2: Mitkä ovat mielestänne keskeisimmät konkreettiset toimet, joilla valtiolta voi vastata kaupan toimialan rakennemuutokseen Suomessa? 3: Mitkä ovat mielestänne kolme keskeisintä sisältöä/teemaa kaupan toimialan rakennemuutoksessa? 4: Millaisia vaikutuksia mielestänne koronaviruspandemia taikka sen kaltaiset yllättävästi toimialaa merkittävästi ravistelevat muutostilanteet tuovat kaupan toimialalle? 5: Miten valtiolta voi mielestänne tukea kaupan toimialan rakenteiden kestävyyttä ennakoivasti yllättävissä muutostilanteissa (esimerkiksi koronaviruspandemian kaltaiset tilanteet)? 6: Miten digitalisaatio tulee näkemyksenne mukaan muuttamaan asiakassuhdetta, markkinointia ja arvoketjuja? Onko painopiste siirtymässä tavaroista palveluihin?
Tulevaisuusselonteon valmistelu	7: Mitä tulee mielestänne huomioida kaupan tulevaisuusselonteon valmistelussa?
Muuta huomioitavaa	8: Muut mahdolliset kommenttinne.

Kaupan tulevaisuusselonteon kirjallisen kuulemisen päähavainnot

Kaupan tulevaisuus- selonteon sisältö kehittämis- ehdotuksi- neen

1: Kaupan toimialan tulevaisuusselonteon sisältöehdotukset

- digitalisaatio
- yritysvastuu, kestävä kauppa ja ilmastonmuutos,
- kuluttajakäyttäytymisen muutos,
- aluekehitys ja huoltovarmuus,
- työvoima, osaaminen ja koulutus sekä
- kilpailullisuus, sääntelyn purku ja yrittäjyyden edistäminen

Työ- ja elinkeinoministeriön esivalmistelun sisältöä pidettiin valtaosin: hyvänä, laaja-alaisena ja kattavana, Kuluttajakäyttäytymisen ja koulutuksen roolin syventäminen, Selonteon rajaus laajassa kokonaisuudessa.

Kaupan tulevaisuusselonteon kirjallisen kuulemisen päähavainnot

Kaupan toimialan muutoksesta

2: Keskeisimmät konkreettiset toimet, joilla valtiovalta voi vastata rakennemuutokseen Suomessa

- kilpailukykyinen toimintaympäristö ml. sääntelyn purku,
- aluekehittäminen,
- koulutus,
- työmarkkinoiden joustavoittaminen ja työvoiman saatavuus,
- sosiaaliturvan uudistaminen,
- ostovoiman turvaaminen,
- yritysten kansainvälistämisen edistäminen,
- kotimainen omistajuus, omavaraisuus ja huoltovarmuus sekä harmaan talouden vastaisuus.

Kaupan tulevaisuusselonteon kirjallisen kuulemisen päähavainnot

Kaupan toimialan muutoksesta

3: Kaupan toimialan rakennemuutoksen keskeisimmät sisällöt ja teemat

- Digitalisaatio
- Yritysvastuu
- Osaaminen, koulutus ja työvoiman saatavuus
- Kilpailu ja kilpailukyky
- Kuluttajakäyttäytymisen- ja asiakaslähtöisyyden muutokset

Yksittäisiä vastauksia kohdistui aluekehittämiseen, kaupungistumiseen sekä globalisaatioon, kyberuhkaan

Kaupan tulevaisuusselonteon kirjallisen kuulemisen päähavainnot

Kaupan toimialan muutoksesta

4: Koronaviruspandemian taikka sen kaltaisten yllättävästi toimialaa merkittävästi ravistelevat muutostilanteet aiheuttavat kaupan toimialalle:

- vaikutuksia ostokäyttäytymisen muutoksiin,
- vaikutuksia kaupan ja sen kuljetuspalvelujen uusiutumiseen,
- vaikutuksia tuotteiden saatavuuteen ja toimitusketjuihin sekä
- vaikutuksia kaupan alan arvotuksen ja merkityksen ymmärryksen kasvuun

Lisäksi nostettiin esille huoltovarmuuden, omavaraisuuden ja etukäteisvarautumisen merkitys.

Kaupan tulevaisuusselonteon kirjallisen kuulemisen päähavainnot

Kaupan toimialan muutoksesta

5: Valtion ennakoiva tuki muutostilanteisiin kaupan toimialan rakenteiden kestävyYTEEN

- etukäteisvalmistautuminen muutostilanteisiin,
- kaupan kilpailukyvyistä huolehtiminen, turhan sääntelyn purku, työmarkkinoiden jouston lisääminen,
- koulutuksen, jatkuvan oppimisen ja TKI-toiminnan tukeminen,
- huoltovarmuus ja kotimainen valmistus.

Myös **muutostilanne** nousi esiin, jossa toivottiin:

- nopeat päätökset, selkeät raamit ja ohjeet sekä valmiit päätöspohjamallit
- tuet ja rahoitusjärjestelyjä
- kaupan uudistumista
- koulutusta sekä
- maaseudulla huomioitavana maaseudun palvelujen ylläpito, kyläkauppatuki

Kaupan tulevaisuusselonteon kirjallisen kuulemisen päähavainnot

Kaupan toimialan muutoksesta

6: Digitalisaation vaikutukset asiakassuhteiden, markkinoinnin ja arvoketjujen muutoksiin

- Digitalisaatiolla on ja tulee olemaan suuri merkitys kaupan toimialalle
- Asiakassuhteet, markkinointi arvoketjut muuttuvat
- Digitaalinen kauppa haastaa kivijalkakauppaa, erikoiskaupalla omat vahvuudet
- Asiakasdatan merkitys korostuu
- Riskit ja huoltovarmuus.

Kaupan tulevaisuusselonteon kirjallisen kuulemisen päähavainnot

Tulevaisuusselonteon valmistelu

7: Kaupan tulevaisuusselonteon valmistelussa huomioitavaa

- Avoin, osallistava, tutkimukseen perustuva työtap, kaupan alan mukaan ottaminen
- Selkeä raja, tavoitteellinen työ, kehittämis ehdotukset, tiekartta
- selonteon kiinnittäminen hallitusohjelman hankkeisiin, kuten kotimaisen omistajuuden ohjelma ja yrittäjyysstrategia
- Huomioitavaksi työtehtävien mahdollinen eriytyminen digitalisaation ja verkko-kaupan myötä sekä logistiikan sekä kuljetusketjujen ja -palvelujen merkitys.
- Kaupan työntekijöiden työskentely kaupan toimintaympäristön muuttumisen myötä, kuten myös aukioloaikojen vapauttamisen vaikutuksia työntekijöihin.
- Otettiin kantaa myös alkoholi-, lääke- ja tupakkamonopoliin käsittelyyn, liittyen esimerkiksi alkoholi- ja rahapeliin hallitusohjelmakirjaukseen sekä rahapelin, lääkehuollon valmisteluihin, jotka ovat käynnissä.

Kaupan tulevaisuusselonteon kirjallisen kuulemisen päähavainnot

Muuta huomioitavaa

8: Muuta huomioitavaa ja kommentit

- Selontekoon esitettiin B2B kauppa Private Label
- Esityksenä myös monopolien hallittu purkaminen, kaupan alan lainsäädännön nykyaikaistaminen ja joustavoittaminen, viranomaistoimivallan arvioiminen ja mahdollista muuttaminen.
- Lisäksi esitettiin alueiden erisuunaisen kehityksen huomioimista

Teemakohtaiset palaverit selontekoon

Digitalisaatio	Ilmastonmuutos	Asiakas- ja kuluttaja-käyttäytyminen	Kaupungistuminen	Kaavoitus, logistiikka	Markkinat ja kilpailullisuus
26.5.2020 TEM	12.6.2020	12.6.2020	Kesäkuu 2020	18.6. 2020	17.6.2020 KKV, TEM
15.4.2020 Kaupan Liitto, Keskuskauppakamari, SY, BF, EK, TEM	25.5.2020 TEM	26.5.2020 KKV, BF, TEM	1.6.2020 TEM	4.6.2020 LVM, YM, TEM (siirretty)	
2.4.2020 TEM	6.5.2020				
2.4.2020 TEM					
26.3.2020 TEM					

Ohjausryhmän 12.6.2020 keskusteluun

Kaupan toimialan tulevaisuusselonteon rajauksesta

Esivalmistelu: kuluttajakauppa, erityisesti päivittäistavarakauppa

→ **Päivittäistavarakauppa ja erikoiskauppa, erityisesti erikoiskaupan verkkokauppa**

→ Keskeiset spesifit asiat, enemmän suurten linjojen tasolla

Kaupan tulevaisuusselonteosta muutamia nostoja sisällöstä:

- Monopolit, erityisesti alkoholi ja apteekki sisällytetään sisältöinä, tarkastellaan erityiskysymyksinä
- Private Label –tuotteet: sisällytetään

Kiitos!

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

**Kaupan alan
tulevaisuusselonteko**